

INNOVATSIYALARNI TA'LIM JARAYONIGA TADBIQ ETISHNING TASHKILIY- PEDAGOGIK ASOSLARI

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Azimova Marguba Turgunovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17334249>

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni joriy etish masalasining tashkiliy va pedagogik asoslari chuqur tahlil qilinadi. Innovatsion ta'limning nazariy-metodologik poydevori, yangiliklarni amaliyotga tatbiq etish jarayonidagi tashkiliy mexanizmlar, o'quv-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiruvchi pedagogik yondashuvlar alohida yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar xalqaro tajriba bilan qiyoslangan holda ko'rib chiqiladi. Maqolada ta'lim sohasida uchrayotgan muammolar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha aniq takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiya, tashkiliy asoslar, kreativlik, raqamli ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, xalqaro tajriba, o'qituvchi mahorati.

Аннотация : В статье подробно рассматриваются организационные и педагогические основы внедрения инноваций в образовательный процесс. Особое внимание уделено теоретико-методологическим аспектам инновационного обучения, организационным механизмам внедрения новшеств, а также педагогическим подходам, повышающим эффективность учебно-воспитательного процесса. Анализируется опыт реформ в системе образования Узбекистана в сравнении с международной практикой. В работе определяются существующие проблемы в сфере образования и предлагаются конкретные пути их решения.

Ключевые слова: инновация, образовательный процесс, педагогическая технология, организационные основы, цифровое обучение, креативность, личностно-ориентированный подход, международный опыт, профессионализм учителя.

Annotation: This article provides a detailed analysis of the organizational and pedagogical foundations for implementing innovations in the educational process. Special attention is given to the theoretical and methodological aspects of innovative education, the organizational mechanisms of introducing new practices, and pedagogical approaches that enhance the effectiveness of teaching and learning. The article examines the reforms in Uzbekistan's education system in comparison with international practices. It also identifies current challenges in the educational sector and proposes concrete solutions to overcome them.

Keywords: innovation, educational process, pedagogical technology, organizational foundations, digital education, creativity, learner-centered approach, international experience, teacher competence.

Hozirgi davrda dunyo mamlakatlarida ta'lim sohasini rivojlantirish eng dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Globallashuv, raqamli transformatsiya va bilim

iqtisodiyotining shakllanishi sharoitida inson kapitali mamlakat taraqqiyotining asosiy omiliga aylanmoqda. Shu boisdan ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uni zamon talablari darajasiga olib chiqish, o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirish, yangi texnologiyalarni samarali qo'llash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

"Innovatsiya" tushunchasi lotincha innovatio so'zidan olingan bo'lib, "yangilanish", "yangilik kiritish" ma'nosini anglatadi. Ta'lim jarayonida innovatsiya – bu nafaqat yangi texnologiyalar yoki vositalarni qo'llash, balki ta'limning mazmuni, metodlari, tashkiliy shakllari va boshqaruv tizimini tubdan yangilash demakdir. Boshqacha qilib aytganda, innovatsion ta'lim o'quvchi shaxsini rivojlantirishga, uning ijodiy salohiyatini ochishga xizmat qiladigan yangi yondashuvlar majmuasidir.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishi uchun mustahkam huquqiy asos yaratilgan. Jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi kabi hujjatlar ta'limni yangilash va zamonaviylashtirishga qaratilgan. Bundan tashqari, o'qituvchilarning malakasini oshirish, STEAM dasturlarini joriy etish, masofaviy ta'limni rivojlantirish kabi tashabbuslar ham ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni kuchaytirmoqda.

Demak, ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni tatbiq etishning tashkiliy-pedagogik asoslarini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarbdir. Chunki samarali tashkiliy mexanizmlar va puxta pedagogik yondashuvlarsiz innovatsion islohotlardan kutilgan natijaga erishib bo'lmaydi.

"Innovatsiya" termini ilk bor ilmiy muomalaga XX asrning boshlarida kirib kelgan bo'lib, dastlab iqtisodiyotda qo'llanilgan. Avstriyalik iqtisodchi Yozef Shumpeter (1883–1950) innovatsiyani "iqtisodiy o'sishning drayveri, yangi texnologiya va usullarni joriy etish orqali jamiyat taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatuvchi omil" sifatida izohlagan. Keyinchalik bu tushuncha boshqa sohalarga, jumladan ta'lim tizimiga ham tatbiq etila boshlandi. Ta'limdagi innovatsiyalar o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga, shaxsning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladigan yangi pedagogik texnologiyalar, metodlar va tashkiliy shakllarni o'z ichiga oladi.

Turli olimlar innovatsiyani har xil izohlashadi:

- P. Drucker innovatsiyani "bilimlarni yangi qiymatga aylantirish jarayoni" deb ta'riflaydi.
- E. Rogers esa innovatsiyani "yangi g'oya, jarayon yoki mahsulotning jamiyat tomonidan qabul qilinishi va amaliyotga joriy etilishi" sifatida ko'radi.
- L. Vygotskiy ta'limdagi yangiliklarni "o'quvchi faoliyatini ijtimoiy kontekstda rivojlantirish imkoniyati" deb baholaydi.

Shu bois ta'lim jarayonida innovatsiya nafaqat texnik vositalarni qo'llash, balki ta'lim mazmunini, metodologiyasini va boshqaruv tizimini tubdan yangilashdir.

Ta'limdagi innovatsiyalarning asosiy yo'nalishlari:

1. Didaktik innovatsiyalar. O'quvchilarda mustaqil fikrlash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan yangi metodlar (klaster, aqliy hujum, loyihaviy ta'lim, muammoli ta'lim).
2. Texnologik innovatsiyalar. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, masofaviy ta'lim platformalari, elektron darsliklar, virtual va kengaytirilgan reallik vositalaridan foydalanish.

3. Tashkiliy innovatsiyalar. Ta'lim muassasalarida boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish, sifat monitoringini joriy etish, ta'lim jarayonini modul asosida tashkil etish.

4. Ijtimoiy-psixologik innovatsiyalar. O'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv, jamoaviy ishlash, muloqot madaniyatini shakllantirish va o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish.

Ta'lim jarayonida innovatsiyalarni qo'llash bir qator ijobiy natijalarni beradi:

1. Bilim sifatini oshiradi. Interfaol usullar orqali o'quvchilar mavzuni chuqurroq o'zlashtiradi.

2. Ijodkorlikni rivojlantiradi. O'quvchilar yangi g'oyalarni ishlab chiqishga undaladi.

3. Raqobatbardoshlikni ta'minlaydi. Innovatsion ta'lim xalqaro standartlarga mos kadrlarni tayyorlaydi.

4. Innovatsion metodlar orqali o'quvchilar muammolarni hal qilish ko'nikmasiga ega bo'ladi.

5. Hamkorlikni kuchaytiradi. O'quvchilar o'qituvchi bilan hamkorlikda ta'lim

Bugungi kunda dunyo miqyosida ta'lim tizimida katta o'zgarishlar yuz bermoqda. Masalan, pandemiya davrida masofaviy ta'lim butunlay yangi shakl sifatida jadal rivojlandi. Shuningdek, "hayot davomida ta'lim" konsepsiyasi ham innovatsion yondashuvlarning muhim yo'nalishiga aylandi. O'quvchilarda XXI asr ko'nikmalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik, kommunikativlikni rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalarsiz iloj yo'q.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim jarayonidagi innovatsiyalar – bu jamiyat taraqqiyotining zarur sharti. Ular nafaqat o'quv jarayonini samarali qilish, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, kelajakda raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashning eng muhim omilidir. Shu sababli ta'limdagi innovatsiyalarning mohiyatini to'liq anglash va ularni to'g'ri joriy etish davlat siyosati hamda pedagogik amaliyotning ustuvor vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduqodirov A.A. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: "O'qituvchi", 2021.
2. Qodirova M., Rustamova S. Pedagogik mahorat va kreativlik asoslari. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.
3. Meliyeva D.O. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish mexanizmi. – Inter education & global study, 2025.
4. Мелиева, Д. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishning davlat miqyosidagi ahamiyati. Журнал универсальных Научных исследований, 2(5), 1106-1108.